

Александра МИТРОВИЋ*

ДРУШТВЕНО ОДГОВОРНИЈА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПРАВА¹

Апстракт

Овај рад има за циљ да истакне теоријски и практични значај социолошко-правног аспекта у поузданијем стварања и примене права, а што уједно претпоставља и боље познавање друштвене стварности (однос снага, интереса и потреба друштва) и самим тим уводи већи степен друштвене одговорности у правној интерпретацији. У том контексту, заступа се став да се путем теоријско-методолошке платформе, односно примене социолошког метода, поставља претпоставку веће друштвене одговорности у области стварања и примене права. Закључак је да већа примена социологије права у правној интерпретацији чиме се омогићава поузданија формулација правних норми као правно сублимиране друштвене стварности и тиме потврђује право као друштвено одговорнији државни систем. Најзад, може се констатовати да се у правној интерпретацији друштвена одговорност не може посматрати мимо правне одговорности, већ се у свом јединству супротности оне морају међусобно претпостављати.

Кључне речи: интерпретација права, друштвена одговорност, право.

1. ПРАВНА НОРМА КАО ВИД ДРУШТВЕНОГ ДЕЛОВАЊА

Друштво је у ширем смислу реална појава јер је сачињена од повезаног деловања људи, односно телесних, психичких и духовних појава два или више појединаца које се манифестује кроз људско понашање у реалном свету. Друштвене

---

* Асистент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, aleksandra.mitrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1150-6907.

¹ Рад је настао као резултат истраживања на научно-истраживачком пројекту под називом "Систем заштите људских права и основних слобода – стање, изазови и перспективе" Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици за период 2025-2027. Рад представља резултат истраживања које финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација по Уговору са Правним факултетом Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (Евиденциони број уговора 451-03-137/2025-03/200254 од 4. фебруара 2025. године).

појаве се између осталог показују као процеси комуницирања или размене информација – процеси и којима људи упућују једни другима поруке са намером да нешто покажу, опишу, објасне, траже, упитају, пренесу емоције, створе фактичка стања итд.

Међутим, оно што се намеће као питање је то на који начин су људска понашања повезана са правом, односно правним нормама, јер познато је да као што право делује на друштво, тако и друштво делује на право. Најбоља потврда деловању права на друштво даје правна свест коју људи имају о праву. Наиме, та свест може бити позитивна или негативна, при чему се људи повезују, делују једни на друге и на тај начин обликују своју правну свест. Правна свест може бити одобравајућа или неодобравајућа, чиме се заузима одређен став према праву, а из правне свести човека, следи процес примене права. Дакле, право које има своју реалну манифестацију у нормама, ставља пред човека одређен модел понашања које ће код човека наићи на одобравање (примену) или неодобравање (кршење). Уколико право наиђе на неодобравање од стране човека, и самим тим резултира поступком кршења права, односно дође до тога да појединац неће да се понаша по норми, на сцену ступају државни органи који путем државне принуде (санкције), теже да изазову примену права.

Са друге стране, начин на који друштво делује на право је изражен кроз чињеницу да норма мора да се усагласи са временом у коме се доноси, а то значи да се надовеже на затечену друштвену атмосферу. Према томе, творац норме када ствара норму, мора да познаје тренутну друштвену атмосферу, односно он мора бити у вези са друштвом и друштвеним приликама тог времена преко актуелне друштвене културе, а коју опет спознаје путем важећег, позитивног права. На тај начин се исказују и дефинишу права и обавезе појединца у духу затечене друштвене атмосфере. Основом постављених модела понашања, норма почиње да производи одређене процесе и ствара односе међу људима који своје понашање усклађују, или не, са изнетим садржајем у норми. У овом смислу правно деловање је једна врста друштвеног деловања, правне појаве су посебна врста друштвених појава, а право је само један део друштва као целине, тако да однос друштва и права није однос два одвојена ентитета него однос целине и једног њеног дела.

Правно деловање као део друштвеног деловања, право као део друштва као целине, чини да је и право истовремено део предмета изучавања социологије, односно део друштва. Социологија као изузетно комплексна наука има широк опус интересовања, па је у том смислу можемо дефинисати као науку која на основу одговарајућих парадигми сложеног детерминистичког модела проучава друштво као систем посебне врсте, открива правилности у саставу и кретању друштва, те особине човекове генеричке суштине. Немогуће је говорити о праву, а да се занемари његова социјална природа која се испољава кроз константан утицај друштва на право, његову садржину, али и на његово функционисање и са друге стране, утицај права на

друштво. Веза између права и друштва, као и однос између права и државе се најбоље може сагледати и анализирати са социолошког аспекта, односно тако што право видимо као посебан скуп нормативно уоквирених друштвених процеса који интересе државе дефинишу као вид друштвене организованости.

2. ДРЖАВА КАО ОДГОВОРНИЈИ СИСТЕМ ДРУШТВЕНОГ УРЕЂЕЊА

У најрадикалнијем смислу право не представљају норме које садрже правила понашања, већ право одређују понашања људи која су реална и стварна. Ипак овакав приступ је превише екстреман, а уједно и непотпун јер искључује једну битну ставку, а то је да тренутно важеће норме, позитивноправне норме, су још један катализатор друштвеног деловања, тј. понашања људи.

Према екстремнијем социолошком становишту право не чине норме које су осигуране принудом, већ управо супротно. Дакле, право је сила регулисана нормама, али тако да те исте норме не регулишу људско понашање, већ силу коју треба спровести. Са друге стране, са умеренијег социолошког аспекта правна норма се признаје као фактички елемент права, али тако да он није и најважнији. Признање постојања правне норме афирмише њене материјалне манифестације у виду чињења у конкретном смислу кроз праксу, али не и као исказа или тврдње у апстрактном смислу кроз теорију. Најзад, држава је примарна организација у друштву која тежи да оствари своје политичке циљеве. „Право, пак, није само средство политике, већ и облик ограничавања државне власти и остваривања одређених вредности прихваћених од претежног дела друштва“ (Лукић, Кошуткић, Митровић, 2011, 17). На основу тога, право и држава се проучавају са становишта друштва, односно циљева које треба да остваре и вредности које треба да реализују са становишта друштва. „Наиме, у сваком глобалном друштву је прихваћен одређен систем вредности (судови о правди, слободи, једнакости, реду, миру сигурности и другим; ови вредносни судови садрже и објективне и субјективне елементе), и, са становишта тог система вредности, одређене делатности државе или извесна садржина правних норми се оцењује као позитивна или негативна, као пожељна или непожељна“ (Лукић et al., 2011, 18).

„Када у модерном добу говоримо о променама у друштву уз акценат на крупне промене, ово је битно нагласити, готово увек прво помислимо на актуелни процес глобализације и промене које он са собом носи“ (Радуловић, 2016, 113). У том смислу „не можемо негирати да и право као основни регулатор друштвеног понашања на специфичан начин реагује на утицаје глобализације“ (*Ibid.*, 114). Како у примитивним заједницама, тако и у развијеним државним уређењима постоји „друштвено“ и „живо“ право које обезбеђује функционисање државног поретка, тако да право које ствара држава је само једна врста „система правних правила“ који се ствара и примењује путем судског поступка или применом државне санкције

(Stanković, 1998, 7-9). Али право никако не треба свести само на овај облик, односно механизам регулације друштвено непожељних ситуација или понашања појединаца или група. Поред таквог права постоји и „живо“ право-друштвено право које регулише друштвене односе, али не долази пред суд. Домен интересовања социологије права није једино и само право које ствара и примењује држава, већ управо оно које произилази из друштвених интеракција, односно „живо“ или друштвено право, јер право као систем правила и „повремених или појединачних заповести“ државе и не представљају право у правом смислу речи, а закони треба да буду приступачни онима који су им потчињени, односно друштву (Фулер, 2011, 107).

На основу тога, државно право се још може схватити као право у ужем смислу, које одређују правне норме као средства присилног сређивања конфликта у преднормативним правним односима ради остварења битних интереса и циљева владајућих група. Циљеви и вредности потенцирани у правним нормама заштићени су принудом тако што су правне радње које су повољне по владајућу скупину означене као обавезе и овлашћења, а оне које нису повољне, као прекршаји, или санкције у случају да дође до неиспуњења обавезе (Visković, 1981, 162-163). Држава је стога означена као стваралац права, односно стваралац позитивног права. Такође, јасно је да државно (позитивно) право није уједно и најбоље право јер је као логичка законитост одређена само тренутним интересима владајуће групе и темпорално и територијално ограничена. Тиме државно (позитивно) право занемарује природно право које не сме изостати у процесу стварања права. Само ако је је природно право присутно у позитивном праву, може се говорити о хуманом праву, дакле праву које служи свим људима, а не само држави. На овај начин процес стварања позитивног права изискује учешће норми природног права, те ће као такво бити засновано на разуму и рационалној концепцији ауторитета ума, а не ауторитета силе, односно државне принуде. Још је у античком Риму била позната установа фидеикомиса (*fideicommissum*), који најпре настаје као „установа моралне, а не правне природе, али са снажном практичном сврхом“ (Вујовић, 2018, 87). На овом примеру су „морали разлози удружени са практичним разлозима испоставили потребу за правним интервенцијама. Пошто је реч о нагомиланим проблемима и потребама, онда је било нужно да политички органи интервенишу и донесу решење“ (*Ibid.*). Само кроз спајање сва три елемента права дефинишемо интегрални приступ праву тако да га схватамо као „систем државних и друштвених норми с којима се принудно усмеравају најважнији и најконфликтнији међуљудски односи ради остварења мира, сигурности, праведности и других доминантних вредности“ (Visković, 2001, 117). Када се социолошки тумачи право у ширем смислу, правна норма је нешто другачије дефинисана. Нормативни систем у ширем смислу није систем који санкционише држава, односно санкција у правној норми није државног, већ друштвеног карактера. Стога право у ширем смислу јесте означено као друштвено право. Ово право не

санкционише држава па се под њим могу подразумевати међународно, обичајно, црквено или аутономно право.

Друштвене појаве се између осталог показују „као процеси комуницирања или размене информација – процеси у којима људи упућују једни другима поруке са намером да нешто покажу, опишу, објасне, траже, упитају, пренесу емоције, створе фактичка стања итд.“ (Visković, 1981, 370). Питање је - на који начин су људска понашања повезана са правом, односно правним нормама, јер познато је да као што право делује на друштво, тако и друштво делује на право. Очигледна потврда деловању права на друштво је правна свест коју људи имају о праву. Таква свест може бити позитивна или негативна, при чему се људи повезују, делују једни на друге и на тај начин обликују своју правну свест. Она може бити одобравајућа или неодобравајућа, чиме се заузима одређен став према праву, а из правне свести човека, следи процес примене права. Право дакле, има своју реалну манифестацију у нормама и ставља пред човека одређен модел понашања које ће код њега наићи на одобравање (примену) или неодобравање (кршење). “У овом смислу правно деловање је једна врста друштвеног деловања, правне појаве су посебна врста друштвених појава, а право је само један део друштва као целине, тако да однос друштва и права није однос два одвојена ентитета него однос целине и једног њеног дела“ (Митровић, Бован, 2012, 48). Правно деловање као део друштвеног деловања, право као део друштва као целине, чини да је и право истовремено део предмета изучавања социологије, односно део друштва. Стога, социологија као комплексна наука има широк опус интересовања, па је можемо дефинисати као науку „која на основу одговарајућих парадигми сложеног детерминистичког модела проучава друштво као систем посебне врсте, открива правилности у саставу и кретању друштва, те особине човекове генеричке суштине“ (Бован, 2014b, 67). У том смислу се и само стварање права може означити као „давање правног облика друштвеној стварности“ (Бован, 2014a, 181).

Наиме, право и све његове конститутивне елементе и коцепте, треба схватити у јуриспруденцији као и у животу, са *унутрашње тачке гледишта* (Coleman, Nimma, Shapiro, 2004, 15). То значи да се под *унутрашњом тачком гледишта* подразумева начин размишљања где неко под правилом (нормом) подразумева *разлог за деловање* (*Ibid.*). Стога се враћање класичној традицији заснива на *теорији разлога за деловање*, где су разлози нормативни, али не садржајем, већ нормативни у смислу односа према ауторитативним правилима у правним нормама (*Ibid.*). Право је ништа друго до оправдани разлог за деловање људи, односно реакцију друштва на ауторитативна правила означена као правне норме. Социјалне интеракције су стога последица ауторитативности правила изнетих у правним нормама. Такође, важно је указати на неопходност постојања *разлога* (правила, правне норме) јер би у супротном друштвени живот био дефектан (*Ibid.*). Према томе, „свака тачка, која је обухваћена општим животом друштва, у исто време и у истом односу нужно обухваћена и правом“ (Durkheim, 1967, 28-29). Посматрање међусобног односа права

и друштва социолошко-правни аспект темељно анализира и том приликом истиче извор, циљ и функције које право има у друштву. Тако се издвајају три битна елемента права: друштвени односи, вредности и норме као састојци (елементи) права, који су уједно и извори права.

Дакле, друштвени односи су материјални извори права, правне вредности су вредносни (етички) извори права, док су правне норме формални извори права (Visković, 1981, 83). Но, нису сви друштвени односи предмет искуства правника, већ само они који допуштају могућност јавне контроле и физичке принуде, те садрже сукоб интереса који угрожавају постојеће друштвене системе. За друштвене системе пресудни су сукоби који настају у оним односима који задовољавају темељне природне и друштвене потребе и интересе човека: биолошки, економски, политички (*Ibid.*, 94).

3. ДРУШТВЕНО ОДГОВОРНИЈА ИНТЕРПРЕТАЦИЈЕ ПРАВА

Природно право дакле, не познаје класе јер је наднационално, надпозитивно, оригинално и служи правди и човеку, а не неправди и самовољи. Стога је важно да се позитивно право идеолошки увек ослања на природно право, како би о њему могли да говоримо као добром праву по једну државу, односно једно друштво. Међутим, ово је апстрактно неодређено и непрецизно схватање, те се у литератури налази у разним варијантама, где се налази да социологија права проучава друштвену страну права, право као друштвену појаву, друштвену основу права, утицај друштва на право и слично (Бован, 2014а, 131). Друштвена варијабилност и динамичност мора бити узета у обзир током процеса правног нормирања, тако да се правне норме морају мењати у складу са друштвеним променама, те морају бити усклађене са друштвеним променама било да су те промене резултати еволуције или револуције. Поред правних норми и моралне норме су подложне одређеном степену трансформације (Perović, 1975, 163).

Дакле, моралне норме суштински прате променљивост друштвене кохезије одређене временом и простором јер „време и простор спадају у најочигледније појаве, тако да не долазе у питање“ (Лукић, 1992, 54). Време и место су, како Кант истиче појаве *a priori*, без којих није могуће мислити о свету уопште, јер је време мера трајања, постојања ствари, појава и света. Прави пример права као друштвене појаве је позитивно право као чисто друштвена творевина јер важи у извесном друштву, међу људима, постоји у људској свести и регулише њихово понашање. Право се стога, не може посматрати искључиво као нормативна, или идеална појава која постоји сама по себи и искључиво за себе јер оно постоји и међу људима, у свести људи и за људе. Колико је и како право везано за друштво, види се на примеру стварања правне норме, када се посматра творац правне норме и када се мора узети у обзир да је творац део друштва, део извесне друштвене културе, део важећег права, па

се тако право надовезује на творца у позитивном или негативном смислу у процесу стварања норме. За проучавање такве појаве потребно је учешће не само нормативног, већ и социолошког метода.

Социологија права у праву је креирана на основама два потпуно различита становишта о друштву: консензуалним социолошким теоријама – у којима се друштво заснива и одржава на основама органске солидарности, или интересно – вредносног слагања (консензуса) међу људима и конфликтним социолошким теоријама, у којима се доказује да се друштво заснива и одржава принудном регулацијом интересно – вредносних сукоба међу припадницима неједнаких владајућих и невладајућих друштвених класа и слојева (Jogan, 1978). Имајући у виду да предмет истраживања увек одређује и методе истраживања (Visković, 1983, 3), при изучавању права подразумевају се све теоријске поставке и технички поступци који омогућавају спознају, али и практичну обраду специфичног и нужног предмета искуства правника (*Ibid.*).

Право је специфична друштвена појава и треба је интегрално сагледати јер његова суштина проистиче из међусобног односа права и друштва и функције коју право има у друштву, али и које друштво има у праву, будући да право има и функцију друштвене контроле. У том смислу социологија права као врста узрочно-објашњавајућих дисциплина које емпиријски проучавају право, утврђује узрочне, али и неузрочне законе (функционалне, развојне и др.) права као дејствујуће и делујуће појаве (Лукић, 1965, 35).

Социологија права посматра и истражује реалне појаве попут људских реакција на представљен модел понашања кроз норму. Када се пореди правило понашања у правној норми и правна свест човека о том изнетом правилу, често долази до несклада између онога што треба да буде (права и обавезе у правној норми) и оног што јесте (правна свест човека). Да би се откриле те разлике између нормативног и стварног, односно идеалног и реалног које узрокују несклад, потребно је учешће социологије права јер ће открити норму као друштвену стварност, где је она истовремено и идеална појава, па је неопходно да у поступку истраживања учествује и правни метод. Разлика које је утврдила правна догматика даје задатак социологији права да утврди одакле потичу дате разлике. Задатак социологије права није нарочито тежак у овом случају јер је лако увидети разлику између писаног права и права у друштвеној стварности. Тако се уочава разлика између права које постоји као важеће, односно писаног и стварно важећег, односно оног које се примењује.

Уколико би социологија права била искључена из поступка тумачења права, право би се посматрало као апсолутно идеална појава која егзистира као ванпросторна и ванвременска творевина и нема свој почетак и крај, нема свој узрок настанка, нема своју сврху постојања, а самим тим ни значаја. Постоје питања на која социологија права не може дати одговор, попут садржине правне норме и нормативних елемената јер норме су идеалне, а социологија права као егзактна

правна наука учествује у поступку сазнавања садржине правне норме тек након што норма буде сазната тако што испитује који су то реални фактори условили садржај норме.

Како је правна норма класног карактера, односно како кроз своју друштвену функцију остварује одређен друштвени циљ, може се говорити о друштвеном утицају на садржај норме, али и норме на друштво. И како су правне норме средства за уређивање преднормативних правних односа ради остврења битних интереса и циљева владајућих друштвених скупина, правне радње које су повољне за владајућу скупину класификују се у норме као овлашћења, а оне које су неповољне по дату скупину као прекршаји, односно претпоставке за примену санкције. Право је у том смислу систем државних и друштвених норми с којима се принудно усмеравају најважнији и најконфликтнији међуљудски односи ради остварења мира, сигурности, праведности и других друштвено доминантних вредности (Visković, 2001, 117). Структуру правне норме стога, неће дефинисати логичка замисао, већ потребе, однос снага (моћи), циљеви (интереси) друштва, где нормативно уобличен друштвени однос постаје позитивно право укључујући све поменуте супстрате друштвене кохезије, те поступак тумачења и примене права од стране правника практичара, односно судије, почиње процесом прикупљања и обраде чињеница, а потом класификацијом и утврђивањем истих са циљем доношења коначне одлуке.

Након поступка обраде чињеница у поступаку судског вештачења, следи процес повезивања чињеница који се врши на основу процене значаја истих за дати случај који треба решити. Повезивање и процењивање, као и тумачење чињеница је немогуће спровести без социолошког закључивања којим се судија користи при доношењу одлуке. Сваки судија зна или осећа у којој мери је одговарајућа искуствена евиденција битна за доношење судске одлуке (Rüthers, 1999, 377), како би се дати судски поступак окончао. Имајући у виду да се критеријум тумачења налази у глави интерпрета, како је Хасемер сматрао (Rüthers, 2009, 253-283), судија чак и кад су у питању рутински случајеви, мора бити опрезан у доношењу одлуке и свестан да одлучује о људским судбинама. Судска одлука стога не сме бити потпуно слободна, односно потребно је методизовати слободу судије у одлучивању да се не би извргла арбитрности. Као тумач, судија је дужан да узме у обзир све околности затечене друштвене атмосфере и да се држи мишљења које је имао сам творац правне норме када је стварао норму, јер као што А. Бек истиче, потребно је стално истраживање ауторових речи (Böckh, Bratuscheck, Frye, 1877, 11), а то потврђује право као друштвену појаву коју је нормативно уобличио државни поредак као друштвено одговорнији систем.

4. ЗАКЉУЧАК

Проучавање права захтева посебан приступ који ће успети да обједини све димензије права: вредносну, нормативну и социолошку (друштвену). Зато је приступ праву интегралан, те се оно може проучавати и са филозофског, правног (научног) и социолошког аспекта. Право као друштвена појава захтева све истраживачке технике и принципе засноване на анализи друштвених интеракција унутар друштвене кохезије на коју утичу егистенцијални услови живота. Управо у интеракцији друштвених односа, право настаје као комплексна друштвена појава, те се нераскидива повезаност права и друштва најбоље може сагледати са социолошко-правног аспекта где је право посебан скуп нормативно уобличених друштвених процеса.

Веза између права и друштва се увиђа ако право видимо као посебан скуп нормативно форматираних друштвених процеса. У том контексту друштвено одговорнија интерпретација права објашњава и тежи да садржај правне норме буд такав да друштвени чиниоци обликују њен садржај. То уједно значи да, садржај позитивноправне и сврсисходне, применљиве правне норме, узима у обзир комплетну друштвену ситуацију, а потом и испитује и доминантне друштвене интересе којима се право води. Само таква синхронизација нормативности права и потреба друштва може довести до друштвено одговорније интерпретације права, а што ће допринети стабилности државе као друштвеног уређења.

ЛИТЕРАТУРА

- Бован, С. Б. 2014. Основи социологије права. Београд: Правни факултет;
- Бован, С. Б. 2014. Социологија права као социологија правне праксе. *Научни скуп са међународним учешћем –Право и друштвена стварност 2*. Косовска Митровица: Правни факултет у Приштини;
- Böckh, A., Bratuscheck, E. & Frye, N. 1877. *Enzyklopädie und Methodenlehre der philologischen Wissenschaften*. Darmstadt;
- Visković, N. 1980. *Osnove metodologije prava*. Split: Pravni fakultet;
- Visković, N. 1981. О тумачењу правних аката. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu* 3-4/1981. Zagreb: Pravni fakultet;
- Visković, N. 1981. Pojam prava. Prilog integralnoj teoriji prava. Split: Pravni fakultet;
- Visković, N. 2001. *Teorija države i prava*. Zagreb: Birotehnika CDO;
- Вујовић, О. 2018. Сврха фидеикомиса. *Годишњи Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици*, Косовска Митровица: Правни факултет. COBISS.SR.-ID 112451847;
- Durkheim, É. 1967. *De la division du travail social, troisième édition*. Paris: Les Presses universitaires de France,

- Jogan, M. 1978. Sociologija reda: kritični oris funkcionalizma in konfliktne teorije. Maribor: Obzorja;
- Coleman, J., Himma, K. E., Shapiro, S. 2004. The Oxford Handbook of Jurisprudence & Philosophy of Law. New York: Oxford University Press;
- Лукић, Р., Д. 1965. Методологија изучавања права. *Анали Правног факултета*. Београд: Правни факултет;
- Лукић, Р., Д. 1992. Систем филозофије права. Београд: Савремена администрација;
- Лукић, Р., Д., Кошуткић, Б. П., Митровић, Д. М. 2001. Увод у право. Београд: Јавно предузеће Службени лист СРЈ;
- Митровић, М. М., Бован, С. Б. 2012. Основи социологије и социологије права. Београд: Правни факултет;
- Perović, S. K. 1975. Zabranjeni ugovori. Beograd: BIGZ;
- Радуловић, С. 2016. Неправо - Интерпретације негацијског префикса. *Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици*. Косовска Митровица: Правни факултет, стр. 111;
- Rüthers, B. 2009. Methodenfragen als Verfassungsfragen. *Rechtstheorie* 40/2009. Iss. 3. 12165 Berlin: Duncker & Humblot, pp. 253-283;
- Rüthers, B. 1999. Begriff, Geltung und Anwendung des Rechts. *Rechtstheorie*. München: C.H.Beck;
- Stanković, J. 1998. Osnovi opšte sociologije prava, II deo. Stvaranje prava. Beograd: Savet projekta Konstituisanje Srbije kao pravne države i Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu;
- Фулер, Л. Л. 2011. Моралност права. Београд: Правни факултет.

Aleksandra MITROVIĆ

Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, aleksandra.mitrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1150-6907.

A MORE SOCIALLY RESPONSIBLE INTERPRETATION OF LAW

Summary

This scientific paper aims to highlight the theoretical and practical importance of the sociological-legal aspect in more reliable creation and application of law, which also presupposes better knowledge of social reality (the balance of forces, interests and needs of society) and thus introduces a greater degree of social responsibility in legal interpretation. In this context, the position is advocated that through the theoretical-methodological platform, i.e. the application of the sociological method, the assumption of greater social responsibility is set in the field of creation and application of law. The conclusion is that greater application of the sociology of law in legal interpretation, which enables a more reliable formulation of legal norms as legally sublimated social reality, and thus confirms law as a more socially responsible state system. Finally, it can be stated that in legal interpretation, social responsibility cannot be viewed in isolation from legal responsibility, but rather, in their unity of opposition, they must be mutually presupposed.

Key words: interpretation of law, social responsibility, law.